

Komunikat FOR 3/2021:

Polska liderem w wydatkach socjalnych wśród posocjalistycznych krajów OECD

Synteza:

- Nie brakuje ludzi twierdzących, że Polska niewiele przeznaczają na wydatki socjalne, do których zalicza się transfery pieniężne (przede wszystkim emerytury) oraz nieodpłatne usługi finansowane z podatków (szkolnictwo, ochrona zdrowia)¹. **Tymczasem w 2019 roku Polska przeznaczyła na wydatki socjalne 21,3% PKB² – najwięcej wśród posocjalistycznych krajów OECD.** Stało się to w następstwie rozszerzenia 500+ na wszystkie dzieci i wprowadzenia trzynastej emerytury.
- Nie brakuje krajów OECD przeznaczających na wydatki socjalne mniejszą część PKB niż Polska. Należą do nich Słowenia, Wielka Brytania, Nowa Zelandia, Czechy, USA, Węgry, Kanada, Estonia, Słowacja, Islandia, Australia, Litwa, Łotwa, Izrael, Holandia, Szwajcaria, Irlandia, Korea Południowa.
- **Z krajów posocjalistycznych należących do OECD jedynie Czechy, Estonia i Litwa bardziej zwiększyły wydatki socjalne, jednak do poziomu niższego niż w Polsce.** Natomiast Węgry, Słowenia, Słowacja obniżyły wydatki socjalne w relacji do PKB.
- W ostatnich dwudziestu latach Niemcy, Słowacja, Izrael, Szwecja, Australia, Węgry i Holandia zmniejszyły wydatki socjalne w relacji do PKB.

POZIOM WYDATKÓW SOCJALNYCH W POLSCE

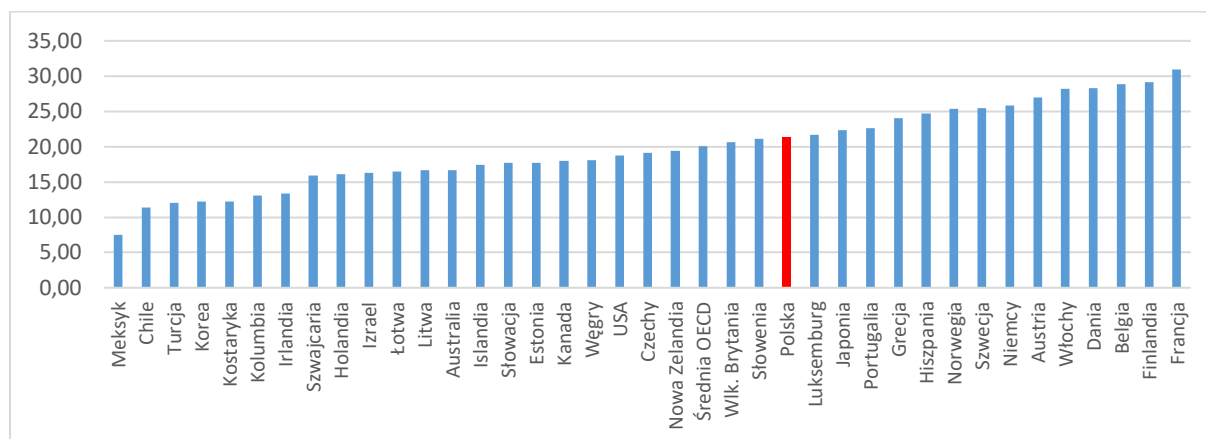
Według danych Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) Polska, będąca krajem o najniższym PKB per capita spośród jej europejskich członków, przeznaczyła w 2019 roku na wydatki socjalne równowartość 21,3 % PKB. To najwięcej spośród posocjalistycznych krajów należących do tej organizacji. Wyprzedzamy Węgry, Czechy, Słowację i kraje nadbałtyckie. W 2019 roku, w następstwie rozszerzenia 500+ na wszystkie dzieci oraz wprowadzenia trzynastej emerytury, wyprzedziliśmy dotychczasowego lidera krajów socjalistycznych – Słowenię.

¹Dane zgromadzone w bazie OECD *Social Expenditure* nie obejmują nakładów na edukację, poza kosztami opieki i edukacji dzieci poniżej 6. roku życia

² Ze względu na słabą dostępność danych dla reszty świata tekst ogranicza się do krajów OECD, czyli głównie rozwiniętych gospodarek, bogatszych od Polski, na tle których wydatki socjalne Polski są wysokie.

Co więcej, wydatki socjalne Polski w 2019 roku mierzone jako odsetek PKB były wyższe niż w niektórych krajach o wyższym poziomie rozwoju, takich jak: Słowenia, Wielka Brytania, Nowa Zelandia, USA, Kanada, Islandia, Australia, Izrael, Holandia, Szwajcaria, Irlandia, Korea Południowa

Wykres 1. Wydatki socjalne krajów OECD jako odsetek PKB w 2019 roku*.

* Szwajcaria: 2015; Japonia, Australia: 2017; Kostaryka, Kolumbia, Kanada, Nowa Zelandia: 2018.

Źródło: OECD SOCX.

WYDATKI SOCJALNE

Według OECD i Eurostatu wydatki socjalne to świadczenia przekazywane określonym grupom obywateli przez władze centralne lub samorząd lokalny. Dzieli się je na dwa rodzaje: **transfery pieniężne** (ang. *transfers in cash*) oraz **świadczenia rzeczowe** (ang. *transfers in kind*).

Transfery pieniężne to rozmaite zasiłki. W większości krajów OECD najistotniejszą kategorię transferów stanowią świadczenia emerytalne, wypłacane w ramach systemu repartycyjnego. Tak dzieje się również w Polsce, gdzie w wydatkach socjalnych dominują świadczenia emerytalne i renty wypłacane przez ZUS. Według obliczeń FOR w 2019 roku transfery na **emerytury i renty** wyniosły 13,2% PKB. Dla porównania: wydatki na pomoc społeczną stanowiły 4,1% PKB, z czego 1,5% PKB kosztował program 500+.

Świadczenia rzeczowe to usługi finansowane z podatków i „darmowe” dla konsumentów. Zalicza się do nich przede wszystkim „darmową” opiekę zdrowotną i oświatę (przy czym wydatki na oświatę nie są uwzględniane w zestawieniu OECD). W 2019 roku wydatki na ochronę zdrowia wyniosły **4,9% PKB**, a na **edukację i naukę** – 5,1% PKB.

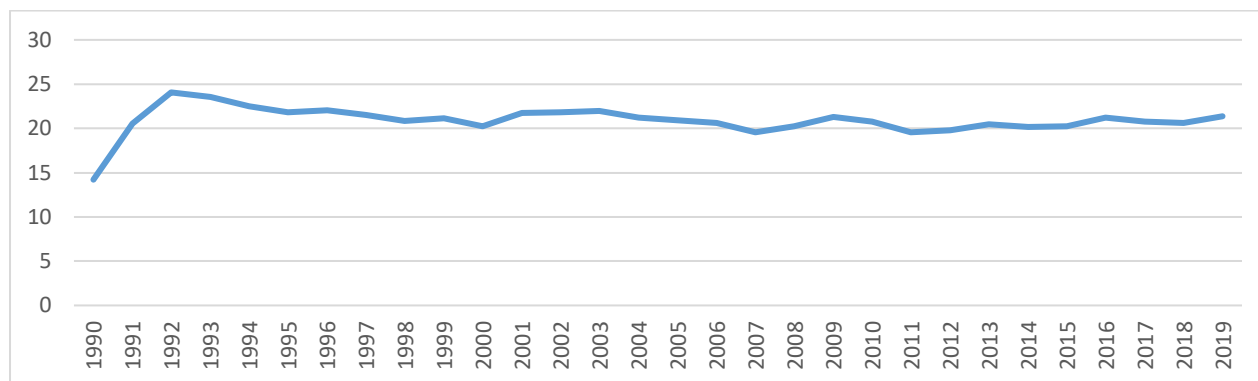
DYNAMIKA WYDATKÓW SOCJALNYCH W POLSCE W LATACH 1990–2019

Mimo że baza OECD *Social Expenditure Database (SOCX)* obejmuje swoim zakresem dane od 1980 roku, to najstarsze dostępne dane dla Polski pochodzą z 1990 roku. **Polska przeznaczająca wtedy na cele socjalne 14,2% PKB.**

Wydatki socjalne w PRL były faktycznie wyższe, bo w dużej części realizowały je państwowe przedsiębiorstwa, czego nie zaliczano do finansów publicznych.

Relacja wydatków do PKB w Polsce nieco zmniejszyła się w latach 2000–2018. Mimo to cały czas utrzymywała się na dość wysokim poziomie ok. 20% PKB. Punktem granicznym dla dynamiki wydatków socjalnych w Polsce jest 2015 rok, ponieważ rok później wprowadzono 500+ oraz obniżono wiek emerytalny, co zwiększyło wydatki socjalne do **21,2% PKB.**

Wykres 2. Wydatki socjalne w Polsce jako odsetek PKB w latach 2000–2019.

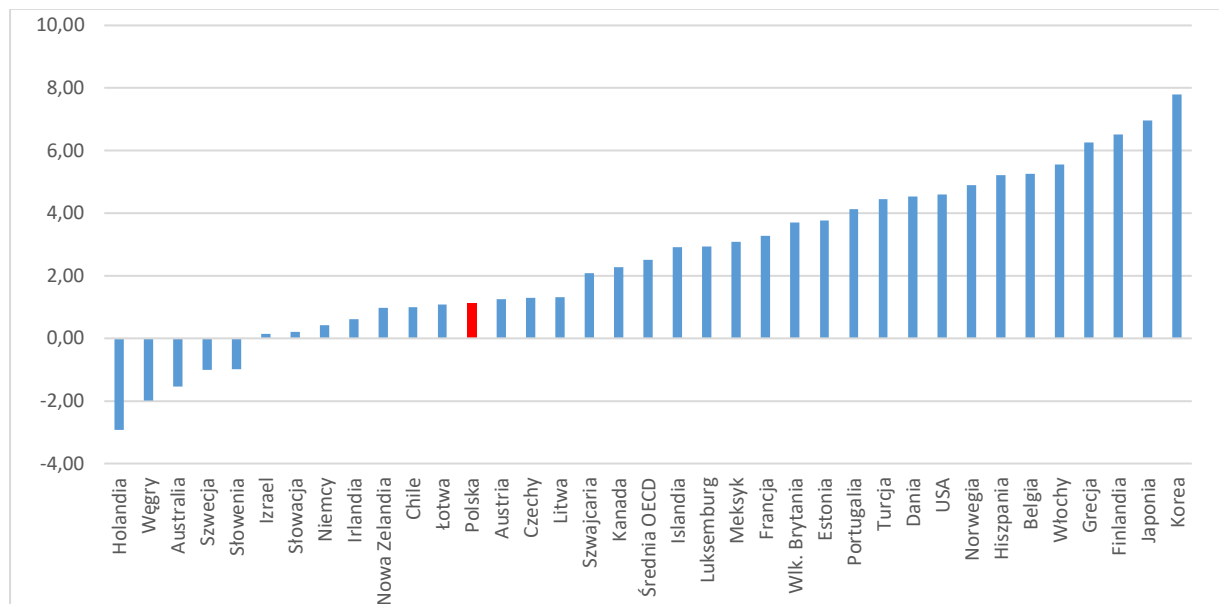

Źródło: OECD SOCX.

DYNAMIKA WYDATKÓW SOCJALNYCH W KRAJACH OECD W LATACH 2000–2019

Poniżej przedstawiono cztery grupy krajów, które wyodrębniono na podstawie dwóch parametrów: dynamiki wydatków socjalnych w latach 2000 – 2019 (rosnąca/malejąca) oraz odsetka PKB przeznaczanego na wydatki na cele socjalne w 2019 roku w porównaniu do Polski.

Wykres 3. Zmiana relacji nakładów socjalnych do PKB w latach 2000–2019 (lub najbliższym dostępnym*) jako odsetek PKB. Opracowanie własne na podstawie OECD SOCX

* Szwajcaria: 2000–2015; Australia, Japonia: 2000–2017; Kanada, Nowa Zelandia: 2000–2018. Brak danych dla Kolumbii i Kostaryki.

1. **Pierwszą grupę** tworzą państwa, w których wydatki socjalne w latach 2000–2019 **rosły**, ale nie osiągnęły tak wysokiego poziomu jak w Polsce (21,3% PKB). Zalicza się do niej 18 krajów o **zróżnicowanym** poziomie rozwoju, choć przeważają państwa wysokorozwinięte³ zarówno z Europy Środkowo-Wschodniej (Czechy, Słowacja i państwa nadbałtyckie), jak i z Europy Zachodniej (Szwajcaria, Wielka Brytania) oraz innych kontynentów (USA, Nowa Zelandia, Korea Południowa). Wśród krajów tej grupy wydatki socjalne najbardziej wzrosły w Korei Południowej (o 7,8% PKB) oraz w USA (o 4,6%PKB) Do tej grupy zaliczają się także państwa OECD o najniższych wydatkach socjalnych – Turcja (12%PKB), Meksyk (7,5 %PKB) i Chile (11,4%PKB).
2. W **drugiej grupie**, sformowanej z 12 państw **wysokorozwiniętych**, znalazły się kraje, których wydatki socjalne w analogicznym okresie **wzrosły i przekroczyły** 21,3% PKB. Poziom wydatków socjalnych w tej grupie jest bardzo zróżnicowany. Rozciąga się od 21,6% PKB (Luksemburg) do 31% PKB (Francja). Największy wzrost w ramach tej grupy wystąpił w Japonii. Wydatki socjalne wzrosły tam w latach 2000–2017 (brak nowszych danych) aż o 7%PKB. Na drugim biegunie znajduje się Austria, której wydatki socjalne wzrosły o zaledwie 1,3% PKB.

³ W niniejszym tekście państwa wysokorozwinięte i rozwijające się wyodrębniono według metodologii Międzynarodowego Funduszu Walutowego.

3. W **grupie trzeciej** znalazły się państwa, które w latach 2000–2019 **zmniejszyły wydatki socjalne**, w efekcie schodząc **poniżej 21,3% PKB**. Należy do niej cztery kraje wysokorozwinięte: Australia, Słowenia i Holandia, oraz będące na podobnym do Polski stadium rozwoju Węgry. Krajem grupy trzeciej, który najbardziej zmniejszył wydatki socjalne jest Holandia, gdzie spadły one o 2,9% PKB.
4. Do **czwartej grupy** należy **jeden kraj** – Szwecja, która w ostatnim dwudziestoleciu zmniejszyła wydatki socjalne o 1% PKB, ale wciąż wydaje więcej niż Polska

PODSUMOWANIE

Jak widać, dynamika i poziom wydatków socjalnych w krajach OECD kształtują się bardzo różnie. Na podstawie analiz międzynarodowych można stwierdzić, że Polska przeznaczona relatywnie dużo na wydatki socjalne.

Polska przeznaczona na wydatki socjalne większą część produktu krajowego brutto niż Węgry, Litwa, Łotwa i Słowacja. W 2019 roku, w następstwie rozszerzenia 500+ na pierwsze dziecko oraz wprowadzenia trzynastej emerytury wyprzedziliśmy dotychczasowego lidera krajów posocjalistycznych – Słowenię.

Nie brak krajów rozwiniętych⁴, które przeznaczają na wydatki socjalne mniejszą część PKB niż Polska. Należą do nich Słowenia, Wielka Brytania, Nowa Zelandia, Czechy, USA, Kanada, Estonia, Słowacja, Islandia, Australia, Litwa, Łotwa, Izrael, Holandia, Szwajcaria, Irlandia, Kolumbia, Kostaryka, Korea Południowa, Turcja, Chile i Meksyk

⁴Ze względu na słabą dostępność danych dla reszty świata, tekst ogranicza się do krajów OECD, czyli głównie rozwiniętych gospodarek, bogatszych od Polski, na tle których wydatki socjalne Polski są wysokie.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

Patrycja Satora, dyrektor ds. rozwoju FOR

tel. 500 494 173

e-mail: patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORA

Jan Kożuchowski

Asystent Przewodniczącego Rady FOR, ekonomista

e-mail: <mailto:jan.kozuchowski@for.org.pl>

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR
ul. Ignacego Krasickiego 9A • 02-628 Warszawa • tel. 22 628 85 11
e-mail: info@for.org.pl • www.for.org.pl

[f](https://www.facebook.com/FundacjaFOR)/FundacjaFOR • [t](https://twitter.com/FundacjaFOR)@FundacjaFOR

